

Súčasná prezentácia kultúry v Slovenskom rozhlas – II.

VIERA LEHOCZKÁ

Kľúčové slová: kultúra – elektronické médiá – Slovenský rozhlas – kultúrna publicistika – relácia – programový blok – magazín – redakcia – poslucháč

Rádio Devín

je špecificky vyprofilovaný, výberový programový okruh Slovenského rozhlasu, s 24 hodinovým vysielačím, orientovaný na náročného poslucháča s osobitým záujmom o kultúru, umenie a vzdelávanie. Rádio Devín „plní funkciu, ktorá je výsadou a možnosťou iba verejnoprávneho média“¹. Základné hodnoty programu, vysielačného na tomto okruhu sú určené cieľovej skupine mladých a starších intelektuálov. Dominantnými princípmi tvorby relácií Rádia Devín sú výberovosť a náročnosť. Pomer slova a hudby je 30:70. Rádio Devín je v pozícii reprezentatívnej rozhlasovej stanice, šíriacej kultúrne a umelecké hodnoty v širokospektrálnom zábere foriem a metód rozhlasovej tvorby. Programovú štruktúru tvorí cieľavedome koncipovaná zostava predovšetkým publicistických, umelecko-publicistických, umelecko-dramatických a umelecko-hudobných relácií, pričom žánrové možnosti sa pohybujú od rozhovorov, komentárov, úvah, recenzií, cez reportáže, profily, montáže, eseje, pásma až po adaptácie umeleckých diel, dramatizácie poézie a prózy, rozhlasové poviedky, hry a seriály. Spravodajské relácie na tomto okruhu sú zastúpené v nevyhnutnom rozsahu (päťminútové správy sa vysielať štyrikrát denne).

V programovej ponuke Rádia Devín si zasluhuje pozornosť mladý kultúrny magazín pre náročného poslucháča **Ranné ladenie** (od r. 1999) z tvorivej dielne redakcie aktuálnej publicistiky. Orientuje sa na aktuálnu a analytickú publicistiku, prihliada na štart do nového dňa s cieľom nielen informatívne, ale i esteticky naladiť poslucháča do nového dňa.

Táto 55-minútová relácia, vysielačaná počas pracovných dní v rannom čase od 8.05 do 9.00 hod., prináša aktuálne informácie z kultúrneho diania v našej spoločnosti, pomáha orientovať sa v kultúre, umení, literatúre, ale aj vo vede a histórii. Vytvára podnety na úvahy, podporuje umelecké cítenie, pôsobí na estetické vnímanie poslucháča. Je určená menšiemu okruhu poslucháčov, ktorí majú záujem o kultivovanú atmosféru a pomalší ranný rytmus. Pravidelnú štruktúru tvoria rámcové úvahy, spravodajsko-publicistické aktuality zamerané na profesionálnu kultúru, mapujúce predovšetkým festivaly, knižné veľtrhy, premiéry divadelných hier a pod. Uverejňuje živé pozvánky na kultúrne podujatia u nás i v susedných krajinách, besedy, resp. rozhovory so zaujímavými osobnosťami kultúrneho a spoločenského života. Súčasťou

magazínu je i propagácia zaujímavých ponúk z vysielania Rádia Devín prítlačivou formou poznámok, zvukových ukážok, recenzií ako aj rozhovorov s tvorcami danej relácie. Publicistické príspevky Ranného ladenia, v žánrovej podobe rozhovorov, recenzií, reportáží, minipásiem, sú obohatené prvkami umelecko-slovesného a hudobného charakteru (napr. ukážky z beletrie, poézie, literatúry faktu). Vytvárajú netradičný moderovaný blok slova a hudby (pomer slova a hudby je 20:40).

Každý utorok od 16.30 do 17.55 hod. na druhom programovom okruhu je rezervovaný vysielací čas pre ďalšiu diskusnú publicistickú reláciu redakcie aktuálnej publicistiky **Klub Rádia Devín**. Formou otvorenej besedy s odborníkmi, zameranej na analýzu vážnych spoločenských otázok a problémov, sa do relácie sporadicky zaraďuje i kultúrna problematika (minimálne 2 až 4-krát ročne).

Na stanici Rádio Devín má pevné miesto relácia z tvorby redakcie aktuálnej publicistiky **Skicár** s týždennou periodicitou (streda, 13.05-13.35 hod.). Autorský kolektív sústreďuje pozornosť na netradičných, zaujímavých ľudí prostredníctvom zvukového portrétu, pričom uhol pohľadu zameriava na menej známe osobnosti so zaujímavými životnými skúsenosťami, osudom, názormi či osobitou filozofiou. V pravidelných intervaloch prináša **Skicár** pohľad na osobnosti z kultúry a umenia. Žánrovo ide väčšinou o umelecko-publicistické pásmo.

Príznačnými reláciami Rádia Devín sú štyri ťažiskové magazíny redakčného kolektívu umelecko-dokumentárnej publicistiky, vysielané striedavo v piatok večer (21.00-22.00) s mesačnou periodicitou: **Impresie**, **Filozofická knižnica**, **Knihy z police F**, **História magistra vitae**. Ich spoločným menovateľom je výrazne dominujúci kultúrny fenomén, ako aj súbor prostriedkov náročnej umeleckej a analytickej publicistiky. Objem vysielania spomínanej redakcie je 18 720 minút ročne pre druhý programový okruh Slovenského rozhlasu.

Relácia **Impresie** mapuje všetky oblasti kultúry a umenia u nás i v zahraničí od literatúry, divadla, výtvarného umenia, hudby, architektúry až po rozhlasovú a televíznu tvorbu z nadčasového hľadiska. Žánrové využitie reprezentujú rozhovory, eseje, recenzie, úvahy, medailóny a minipásma.

Magazín **Knihy z police F** supluje nedostatok v mediálnej propagácii literatúry faktu v celej šírke ponuky žánrov a foriem (monografie, eseje, náučno-populárne knihy, encyklopédie). Relácia má charakter súboru niekoľkých umelecko-publicistických pásiem, s využitím analytických publicistických príspevkov, umeleckých prvkov ako aj krátkych informácií o novinkách. Orientuje sa na prezentovanie nových titulov domácej i zahraničnej literatúry faktu predovšetkým prostredníctvom rozhovorov s odborníkmi a osobnosťami kultúrneho, umeleckého a vedeckého života, ktorí sa zaoberajú touto problematikou (spisovatelia, prekladatelia, literármi kritici, vydavatelia, redaktori a pod.).

Relácia **Filozofická knižnica** si kladie za cieľ systematicky pokrývať nevyplnený mediálny priestor pre oblasť filozofie. Prostredníctvom umelecko-publicistického pásma, za účasti renomovaných odborníkov odкрýva otázky a problémy dotýkajúce sa rôznych filozofických smerov a osobností, poukazuje na pozoruhodné filozofické diela, predstavuje aj zaujímavé a najnovšie tituly z produkcie našich vydavateľstiev.

Historické zaujímavosti (udalosti a osobnosti) v celosvetovom meradle od najstarších čias po súčasnosť, v spolupráci s poprednými odborníkmi v oblasti histórie, archívniectva, či archeológie, prezentuje magazín s výstižným názvom **História magistra vitae**. K pravidelným súčasťami relácie patrí rubrika *Ad fontes*, zameraná na prezentáciu významných diel antickej historiografie.

Literárna redakcia produkuje do vysielania umelecko-publicistické relácie so zameraním na všetky literárne žánre domácej a zahraničnej tvorby s využitím veľkého žánrového spektra (3600 minút mesačne). Pondelkový magazín s týždennou periodicitou **LUK – literatúra, umenie, kritika** (21.00-22.00 hod.) má špecifické zameranie na umeleckú literatúru. Prostredníctvom rozhovorov, recenzií, pásiem prináša názory literárnych tvorcov, teoretikov a kritikov. Prvé tri týždne v mesiaci tvorí reláciu LUK náročne komponované, dynamické umelecko-dokumentárne pásmo, charakteristické hlbokým ponorom do literárnej problematiky. Štvrtý týždeň v mesiaci má relácia LUK podobu informačného kaleidoskopu pod názvom **Literárne randevouz** (od januára 1998) formou krátkej aktuálnej publicistiky, rozhovorov, recenzií prináša aktuálne informácie a zaujímavosti z literatúry.

K programovým stáliciam vo vysielaní Rádia Devín pod autorským vedením literárnej redakcie patrí kvíz **Kniha pre vás**. Je zameraný na prezentovanie hodnotných diel, resp. novínok z domácej i svetovej literatúry a má už 26-ročnú tradíciu. Táto pondelková súťažná relácia (16.05-16.35 hod.) má jednoznačný vzdelávací charakter a cieľ šíriť hodnoty knižnej kultúry. Pravidelnou súčasťou kvízu je dramatizovaná ukážka z diela a podľa možnosti i autorský príhovor, nechýbajú ani knižné odmeny.

Ďalšou dominantou na poli kultúrnej publicistiky Slovenského rozhlasu je pondelkový magazín (17.00-18.00) s týždennou periodicitou **Pars pro toto** (v pôvodnom zámere určený vekovej kategórii od 18 do 30 rokov, oslovuje poslucháčov i staršej generácie). 60-minútová relácia, v ktorej tvorí aktuálna kultúrna publicistika 45 minút slova (táto skutočnosť napovedá o hutnosti publicistických materiálov), špecifickým spôsobom zachytáva dynamiku súčasného diania v kultúre. Pozornosť orientuje predovšetkým na mladú kultúru a menšinové umelecké žánre, pomáha nájsť novým talentom priestor prezentovať sa. Predstavuje zaujímavé osobnosti a javy umeleckého života v uhle záujmu mladých ľudí. Pri tvorbe tohto kultúrneho magazínu sa zohľadňuje netradičná forma vzhľadom na cieľovú skupinu mladých poslucháčov, uplatňujú špecifické tvorivé postupy. Žánrové možnosti reprezentuje rozhovor, recenzia i umelecko-publicistické pásmo.

Prvky kultúrnej publicistiky sa vyskytujú v magazíne pre mladých z košického a banskobystrického štúdia Slovenského rozhlasu pod názvom **Čas M** (vo štvrtok od 17.00 do 18.00 hod.).

Problematike hudobnej kultúry sa venuje v sobotu popoludní (14.05-14.35) hudobno-publicistický magazín **Akcenty, rezonancie**, ktorý sa orientuje na aktuálne dianie v oblasti domácej a zahraničnej vážnej hudby, prináša komentáre, recenzie, rozhovory s umelcami. Malým hudobným žánrom sa venuje raz mesačne publicistická relácia **Hudobný magazín** v piatok o 15.00 hod. Pre milovníkov opernej hudby je určená publicistická relácia **Operný magazín** v sobotu (13.05-13.50 hod.) taktiež s mesačnou periodicitou. Všetky spomínané hudobné magazíny majú jednotný cieľ – vytvárať priestor pre šírenie a propagáciu hudobných hodnôt, podporovať hudobnú kultúru, predstavovať poslucháčom významných skladateľov a interpretov a ich diela.

Rádio Regina

Neoddeliteľnou súčasťou rozhlasovej scény verejnoprávneho média je regionálne vysielanie. Štvrtý programový okruh Slovenského rozhlasu Rádio Regina zohráva špeci-

fickú úlohu v kultúrnom rozvoji jednotlivých regiónov Slovenska, podieľa sa na formovaní nových komunikačných potrieb poslucháčov. Pre Rádio Regina je charakteristický posun od masového publika k individuálnym záujmovo špecializovaným skupinám poslucháčov. Člení sa na tri navzájom nezávislé, paralelne pôsobiace vysielania – **Rádio Regina Bratislava, Rádio Regina Banská Bystrica a Rádio Regina Košice**. V nasledujúcej časti sa budeme orientovať na jedného reprezentanta – **Rádio Regina Bratislava**. Jeho vysielanie tvorí kombinovaná programová zostava, v rámci ktorej dominantný, vlastný program je obohatený o programy z tvorby Rádia Slovensko a Rádia Devín.

Kultúra, resp. kultúrna publicistika sa vo vysielaní Rádia Regina Bratislava vyskytuje v rôznych reláciách spravodajského a publicistického charakteru, ako aj v umelecko-publicistických, dramatických a hudobných programoch pochádzajúcich z tvorby odborných redakcií Rádia Regina, Rádia Slovensko a Rádia Devín. Základ každého rozhlasového vysielania tvorí spravodajstvo, pričom v regionálnom vysielaní sa vzhľadom na špecifického poslucháča kladie dôraz na regionálny charakter spravodajských informácií (Rádio Regina zároveň preberá spravodajské relácie z programu stanice Rádio Slovensko). Prvou spravodajsko-publicistickou reláciou, vysielanou každý pracovný deň na živo, je ranný blok slova a hudby **Rádiobudík** (5.05-8.30 hod.). Cieľom je vytvárať príjemnú atmosféru a zároveň poskytnúť poslucháčovi pri vstupe do nového dňa prvé informácie o kultúrno-spoločenskom dianí v jeho regióne, zorientovať ho. Súčasť Rádiobudíka tvoria tri regionálne spravodajské bloky, v ktorých sa pravidelne vyskytujú krátke informácie o kultúrnom dianí (minimálne 1-2 denne). Z celkového objemu relácie 75% informácií pochádza z Bratislavy, centra kultúrneho života Bratislavského kraja. Popri komunálnej problematike tvoria regionálne informácie o kultúre podstatnú súčasť relácie. Ide predovšetkým o podujatia z miestnych kultúrnych centier, osvetových stredísk, miestnych múzeí. Zo žánrového hľadiska sa využíva najmä rozšírená správa, spravodajský rozhovor, ozvučená poznámka a zvuková minireportáž, prípadne spojená s anketou. Regionálne spravodajstvo a publicistiku uzatvára rámcová spravodajská relácia pod názvom **Ozveny dňa** denne okrem soboty (17.30-18.00 hod.), spravodajsko-publicistické aktuality z kultúry tvoria jej pravidelnú súčasť.

Operatívna a analytická publicistika sa sústreďuje v ťažiskovom magazíne **Spektrum** – o živote v Bratislavskom kraji. Prihovára sa poslucháčom denne od pondelka do piatka v popoludňajšom čase od 15.05 do 17.30 hod. Kultúrna problematika sa vyskytuje v 90 percentách jednotlivých relácií Spektrum. Kultúra v publicistickom zábere má formu operatívnej reakcie na aktuálne dianie v kultúre bratislavského regiónu. Ide o širší záber na jednotlivé udalosti, vyskytujú sa i profilové príspevky. Piatkové vydanie relácie Spektrum je obohatené o stálu rubriku *Pozývame Vás*, ktorá prináša pozvánky na kultúrne podujatia.

Týždenník **Letokruhy** (piatok, 10.00-10.30 hod.) sa vysiela striedavo z troch regionálnych štúdií z Bratislavy, Banskej Bystrice a Košíc. Poskytuje všeobecnejší obraz o národnej kultúre, s cieľom zaujať poslucháča i z ostatných regiónov orientuje pozornosť na kultúru a maticný život Slovenska, zachytáva dianie v Matici slovenskej, činnosť Domu zahraničných Slovákov, zaoberá sa i históriou slovenského jazyka a pod. Žánrové zastúpenie reprezentuje najmä rozhovor, zvuková montáž a ozvučená poznámka.

Dominantné postavenie v kultúrnej publicistike Rádia Regina Bratislava má magazín **Kultúrna revue** (od r. 1999), vysielaný naživo v nedeľu predpoludním od 9.30 do 12.00 hod. Táto relácia mozaikového typu mapuje kultúrne dianie Bratislavského regiónu komplexne, v celej jeho šírke, od informácií o aktivitách z miestnych kultúrnych stredísk (napr.

i novootvorené kultúrne centrá), cez profesionálne umelecké scény (SND, Nová scéna, Reduta), alternatívne divadelné scény (Gunagu, Stoka) až po ľudové umenie a umelecké remeslá (Modranská keramika, Pozdišovská keramika, košíkárstvo, hrnčiarstvo atď.). V pozadí záujmu neostávajú ani múzeá a galérie (SNM, Mestské múzeum, SNG, Historické múzeum na Bratislavskom hrade), s cieľom zorientovať záujemcov v stálych expozíciách a upozorniť na nové, zaujímavé prezentácie. Kolektív tvorcov relácie systematicky sústreďuje pozornosť na všetky oblasti kultúry a umenia, venuje sa i dejinám hudby v Bratislave. Pravidelne poskytuje informácie o hudobnom dianí v histórii i súčasnosti tanečnej hudby, populárnej, folkovej i country hudby v rámci Hudobnej kapitolky. K pravidelným rubrikám patrí i **Kultúra pod pyramídou** s informáciami o kultúrnom dianí v Slovenskom rozhlase (verejné nahrávky koncertov, výstavy), zároveň propaguje významné kultúrne relácie na vlnách Slovenského rozhlasu. Relácia je obohatená prostredníctvom stálych spolupracovníkov o zaujímavosti a udalosti z Prahy i z Viedne. Pravidelnou súčasťou sú pozvánky na nastávajúci týždeň. Žánrové zastúpenie je reprezentované predovšetkým publicistickým rozhovorom, profilmami, zvukovou montážou s umeleckými prvkami, ako aj publicistickým pásmom s umeleckými prvkami.

Sporadicky sa kultúrnej téme venuje relácia s celoslovenskou pôsobnosťou **Nočná galaxia** (pondelok-piatok, 22.30-24.00 hod.), na tvorbe ktorej sa podieľajú všetky tri štúdiá regionálneho vysielania Slovenského rozhlasu.

Rádio Rock FM

je tretí programový okruh Slovenského rozhlasu (od r. 1995) hudobno-relaxačného charakteru, s 24-hodinovým vysielaním. Jeho programová štruktúra je koncipovaná väčšinou na prísluch, zodpovedá orientácii predovšetkým na poslucháča v mladšom a strednom veku, na jeho záujmy, resp. voľný čas, zábavu, spoločenské zaujímavosti, šport. Podstatnú časť vysielania vyplňa predovšetkým populárna a rocková hudba, pomer slova a hudby je 20:80. Pestrú paletu rôznych hudobných žánrov dopĺňajú krátke slovné vstupy, predovšetkým príhovorového charakteru, stručné spravodajstvo a publicistika. V súčasnosti sa buduje nová sieť externých spolupracovníkov s cieľom obohatiť vysielanie. Magnetom pre mladého poslucháča je popri bohatej hudobnej ponuke i možnosť častého telefonického kontaktu a pravidelné súťaže, odľahčený štýl. Z programovej ponuky treba spomenúť reláciu **Hudobné menu** (10.00-14.00 hod.), ktorá je popretkávaná spravodajsko-publicistickými aktualitami. Zo žánrového hľadiska ide predovšetkým o rozhovory, telefonáty, poznámky, pozvánky – tipy na voľný čas. Kultúrna problematika sa vyskytuje vo vysielaní tejto relácie denne (od pondelka do nedele), minimálne zastúpená v počte jedného až troch príspevkov, pričom autorský kolektív sa orientuje najmä na film, divadlo a hudbu (tzv. stredný prúd). Nadväzujúci popoludňajší hudobno-slovný blok kontaktového typu **In medias res** (14.00-17.00 hod.), vysielaný taktiež denne, prináša príspevky venované kultúre predovšetkým formou živých vstupov krajových spravodajcov, ako aj rozhovorov a pozvánok (mnohé pochádzajú z iniciatívy poslucháčov) na hudobné i divadelné podujatia. Pravidelná rubrika **Interpret týždňa** prezentuje osobnosti a talenty z oblasti hudby, okrem vážnej hudby. Podvečerná kontaktovej relácia **Rock FM plus** (18.00-20.00 hod.) orientovaná na kultúrno-spoločenské a športové zaujímavosti pravidelne ponúka hudobno-slovnú rubriku **Album na tento deň**, ktorá sa zameriava na prezentáciu hudobnej skupiny či interpreta. V relácii Rock FM plus sa každú stredu realizuje komerč-

né vysielanie (s rozsahom 50 minút) na prezentáciu zaujímavých knižných titulov vydavateľstva **Ikar**, s rovnomenným názvom. Vo štvrtok má pravidelné zastúpenie samostatná rubrika **Film fórum** (50 minút slova a hudby), ktorá oboznamuje o filmových novinách, premiérach, zaujímavých projekciách a domácich i zahraničných festivaloch. Náročnejšiemu poslucháčovi je venovaná relácia **Nočný život** (22.00-02.00 hod.), vysielaná naživo 7-krát v týždni, väčšinou formou rozhovorov s hosťom v štúdiu. Má vzdelávací charakter, orientuje sa na okrajové hudobné žánre.

Záver

Kultúra sa dotýka nášho každodenného života, je prostriedkom kultivácie duchovnej a emocionálnej úrovne ľudskej spoločnosti. Vplyv elektronických médií v súčasnosti má obrovskú silu dosahu, pôsobí v širokom zábere na prijímateľa, vplýva na kvalitu jeho hodnotovej orientácie. Štátna verejnoprávna inštitúcia Slovenský rozhlas zaujíma významné miesto v hierarchii elektronických médií ako účinný nástroj kultúrnej publicistiky a aktívny prostriedok kultúrneho vývoja, výchovy a vzdelávania poslucháča. V rozsahu všetkých štyroch vysielacích okruhov si zachováva úroveň kvalitného reprezentanta reprodukcie kultúrnych a umeleckých hodnôt. Jeho program je výsledkom zodpovedného prístupu tvorcov k prezentácii kultúrnych a umeleckých hodnôt, s cieľom pozitívne formovať hodnotovú orientáciu poslucháča, šíriť výchovu umením, pestovať estetické cite- nie a zároveň pôsobiť na upevňovanie národnej kultúrnej identity.

Adresa autorky: PhDr. Viera Lehoczka, Katedra žurnalistiky FiF UK, Štúrova 9, 818 01 Bratislava, T: 02/5477 3865, F: 02/5292 6530

Contemporary Presentation of Culture in the Slovak Radio

Lehoczka, V.

Keywords: culture – electronic media – Slovak Radio – cultural current affairs – programme – magazine – editorial office – listener

By means of its all four broadcasting stations (Radio Slovakia, Radio Devín, Radio Rock FM, Radio Regina), the Slovak Radio as a public institution plays a significant role in diffusion of culture, as well as in education of the Slovak listeners. We can say, it is an active means of the country's cultural development. In the mainly commercial environment, it continues to retain its position of independent, national, cultural and educational institution. At the same time, it remains an excellent representative and reproducer of cultural and artistic values.

Radio Slovakia, as a major universal programme with the greatest market shares, offers culture chiefly in news, current affairs, and in the artistic programmes as well. A dominant analyti-

cal programme is the magazine Reflection that, by means of precise factuality, covers current events in the culture and art. Radio Devín is trying to meet the needs of more demanding listeners with specific interests in culture, arts and education. There are some noteworthy cultural magazines in its programme offer: daily magazine Morning Tuning, cultural weekly Pars Pro Toto for youth and monthly Impression. The third programme, Radio Rock FM, provides listeners with cultural information in stable sections of its speech and music programmes. The fourth station, Radio Regina, plays specific role for the Slovak regions. The leading place in its cultural programmes belongs to Cultural Revue of the Bratislava region.